

Доброго дня! Тема уроку. Тире у складному реченні

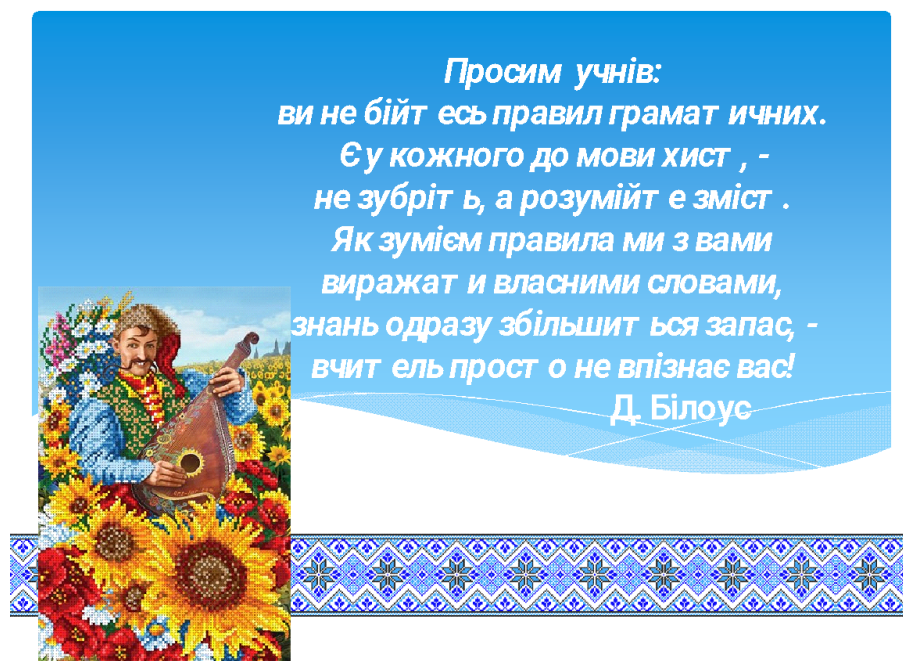
Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою:

moshev2020@icloud.com

ХІД УРОКУ

- **Перегляньте.** Тире у складному реченні.
<https://www.youtube.com/watch?v=9bzKNKxyYAO>

Доброго дня усім! Наперекір сердитій зимі дарую вам щирі вітання і усмішку. А ви сьогодні вже усміхались перехожим? Сказали гарні слова рідним? Якщо так, то день буде сонячним, а завдання на уроці легкими і зрозумілими. Давайте бачити прекрасне довкола: у притихлому небі, морозяному візерунку. Тоді кожна прожита хвилина наповниться красою, добром і любов'ю до людей, до рідної землі.

Щоб розпочати вивчення нового матеріалу, нам необхідно пригадати все вивчене раніше. Отже, розпочнемо:

1. Яке складне речення називається безсполучникове (правило записати)
2. На які дві групи поділяються безсполучникові складні речення?
3. Яку роль відіграє у безсполучникових складних реченнях інтонація?.
4. У яких випадках між частинами безсполучникового складного речення ставлять
 - * кому?
 - * крапку з комою?

* двокрапку?

* тире?

1. Творче моделювання

Творче моделювання

Робота з таблицею

у другій частині подано висновок або наслідок дії першої частини

Землі кланяйся низько — до хліба
будеш близько (*Нар. творчість*).
[] — [наслідок].

перша частина виражає умову або час того, про що говориться в другій частині

Забудеш рідний край — тобі твій
корінь всохне (*П. Тичина*).
[умова] — [].

перша частина виражає умову або час того, про що говориться в другій частині

Грати словом — долею грати
(*Г. Світлична*). [] — [].
зіставлення

За поданими схемами-моделями побудувати або дібрати з художньої літератури безсполучникові складні речення

[] — [наслідок].
[час] — [].
[умова] — [].
[] — [].
зіст авлення

Методичний коментар. У безсполучникових складних реченнях уживається тире, якщо:

2. Дослідження - відновлення – аналіз

*Утворіть народні прислів'я, дібравши з довідки другу частину.
Код-відповідь запишіть.

Довідка

1. Рідна мова не полова:...	А. ... на осипці кислиці, на вербі
груші.	
2. Наговорила:...	Б. ...нехай тюрму знає.
3. Замкнув вовка межі вівці:...	В. ...уранці вони поб'ються, а
ввечері	помиряться.
4. Брати що коти:...	Г. ...її за вітром не розвієш.

Код-відповідь : 1. Г; 2. А; 3. Б; 4. В.

**** Пояснити уживання розділових знаків.**

***** Визначити смислові відношення в безсполучниковому складному реченні.**

3. Дослідження – трансформація

Наведені речення перероблено із безсполучникових. Відновіть первісний вигляд цих прислів'їв, відкинувши сполучники. Між частинами складних безсполучникових речень поставте потрібні розділові знаки.

1. Коли здобудеш освіту, то побачиш більше світу.
2. Мир у світі таки буде, бо його хочуть усі люди.
3. Дерево міцне корінням, а людина трудовим горінням.
4. Якщо хочеш їсти калачі, то не сиди на печі.
5. Коли досягне яблучко, то само відпаде.
6. Більше діла, а менше слів.
7. Слово не горобець, бо коли вилетить, то не зловиш.
8. Брехня мов куля зі снігу, бо що далі котиться, то більше стає.

4. Гра «Чи правда, що...».

Визначте і виправте неправильні формулювання.

- 1) Безсполучниковим називається таке речення, у якому прості речення об'єднані за змістом та інтонацією без допомоги сполучників чи сполучних слів.
- 2) За характером синтаксичних і смислових зв'язків між простими реченнями безсполучникові складні речення поділяються на 3 основні групи: з однорідними простими реченнями; з рівноправними простими реченнями; з неоднорідними простими реченнями.

- 3) Безсполучникові складні речення з однорідними простими реченнями є синонімічними до складнопідрядних речень.
- 4) Між простими реченнями в безсполучникових складних реченнях ставиться кома і тире.
- 5) У безсполучниковому складному реченні кома між простими реченнями ставиться тоді, коли вони є дуже поширені, менш зв'язані між собою за змістом або коли в середині їх уже є розділові знаки.
- 6) Тире ставиться між простими реченнями у безсполучниковому складному реченні тоді, коли друге речення розкриває або доповнює зміст першого, або вказує на причину того, про що говориться в першому.

5. Пошук-конструювання

I етап. Витлумачити подані фразеологізми, скориставшись довідкою.

Мотузки сукати; наставити на шлях істини; червоною ниткою проходить; мов з пістоля відрізати; гріти чуба; держати хвіст бубликом; дати перцю; нуль без палички.

Довідка: висловити рішуче незгоду; не сумувати, бути впевненим; про того, хто не має суттєвого значення; підкоряти; докладати великих зусиль; бути головним, провідним у чому-небудь; дорікати, карати; дати добру пораду.

II етап. До поданих слів добрати якомога більше синонімів.

Щасливий, партнери, актуальний, політика, інтегрувати, співдружність, держава, демократія, щирість.

6. Виконання самостійної роботи

Прочитати мовчки текст. Визначити його тему. Дібрати заголовок. Списати, ставлячи потрібні розділові знаки. Знайти безсполучникової складні речення, указати на смислові відношення між їхніми частинами речень. Накреслити схеми.

Природа... Скільки думок викликає це слово скільки асоціацій породжується з ним. Найкращі моменти життя хочеться пережити з природою у чудовому лісі посеред прекрасного саду сповненому різних таємниць. Завдяки чарівному дивосвіту природи виникають цікаві вислови. Ластівки низько літають дощ обіцяють. Верещить вересень уже осінь. Листопад дерев не обтрусить зима довго бути мусить. Калина рано зачервоніла рання і люта зима буде. Осінь ясна зима холодна. Пригріло сонечко обсохла земля. Кричать сови спить діброва зіроньки сіяють. Сонце сховалось у вітах дерев річка дихнула прохолодою. Які яскраві цікаві неймовірні явища ми можемо спостерігати за чарівним дивосвітом природи! (З нар. календаря).

(взаємоперевірка)

Закріплення

1. У безсполучниковому складному реченні
«Своїм мовним багатством і змістом розмаїттям українські прислів'я і приказки охоплюють усі аспекти життя людини? Її погляди на світ, суспільні явища, громадські та родинні стосунки, побут тощо.»

Пропущено

А) кому Б) крапку з комою В) двокрапку Г) тире

2. Правильна схема речення

«І жодного слова звідси не викинеш тут сконцентровано багатовіковий досвід народу.»

А) [1] : []. Б) (), []. В) [], (). Г) [] – [].

3. У реченні

«Прислів'я і приказки – стислі крилаті вислови : у них сконцентровано житейську мудрість і філософію народу.» слова прислів'я і приказки є :

А) однорідними додатками ;

Б) однорідними підметами;

В) словосполученням ;

Г) однорідними присудками.

4. У слові *розмаїттям* пишеться два *т* , тому що

А) спільнокореневі слова пишуться тільки так.

Б) подвоєння приголосних унаслідок подовження відбувається перед я, ю, і в усіх відмінках іменників середнього ряду II відміни.

В) у правописі слова допущено помилку.

Г) немає відповіді.

5. Коли речення *«Якщо хочеш їсти калачі, то не сиди на печі.»* переробити на безсполучникове, то потрібно поставити:

А) кому Б) крапку з комою В) тире Г) двокрапку

6. Установіть відношення між безсполучниковими складними реченнями (розділові знаки випущено) та їх схемами – моделями.

1. Говорить ? шовком вишиває (Народна творчість)
2. Мир у світі таки буде ? його хочуть усі люди. (Народна творчість)
3. Грати словом ? долею грати. (Народна творчість)
4. Два голуби гуде ? голубка туркоче. (Народна творчість)
5. Стоїть явір над водою, на воду схилювся ? сидить козак у неволі, тяжко зажурився. (Народна творчість)
6. З добрим поживем ? добро переймем, а з лихим зійдешся ? того й наберешся. (Народна творчість)

схеми – моделі

- а) [] : [причина].
- б) [умова] - [].
- в) [], [].
- г) [] - [].
- д) [] - [], а [] - [].
- є) []; [].

* пояснити розділові знаки у реченні №6

Домашнє завдання.

Виписати з поетичних творів української літератури 10 безсполучникових складних речень з різними смисловими відношеннями, пояснити розділові знаки, накреслити схему-модель до кожного речення.